

Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Державний обліковий номер: 0826U002549

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 15-06-2026

Статус: Захищена

Реквізити наказу МОН / наказу закладу:

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Сорокін Борис Олександрович

2. Borys O. Sorokin

Кваліфікація: д.філософ, 023

Ідентифікатор ORCID ID: 0009-0009-1189-0276

Вид дисертації: доктор філософії

Аспірантура/Докторантура: так

Шифр наукової спеціальності: 023

Назва наукової спеціальності: Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація

Галузь / галузі знань: культура і мистецтво

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: Теорія та історія мистецтва

Дата захисту: 11-06-2026

Спеціальність за освітою: Культурологія

Місце роботи здобувача: Організація відсутня

Код за ЄДРПОУ: 000000000

Місцезнаходження: -----, Київ, 00000, Україна

Форма власності: Змішана

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR:

III. Відомості про організацію, де відбувся захист

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): PhD 12971

Повне найменування юридичної особи: Національна академія образотворчого мистецтва і архітектури

Код за ЄДРПОУ: 02214165

Місцезнаходження: вул. Вознесенський узвіз, Київ, 04053, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство культури України

Ідентифікатор ROR:

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Національна академія образотворчого мистецтва і архітектури

Код за ЄДРПОУ: 02214165

Місцезнаходження: вул. Вознесенський узвіз, Київ, 04053, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство культури України

Ідентифікатор ROR:

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації: Українська

Коди тематичних рубрик: 17.01.15.17, 17.07.51, 18, 18.31, 18.07.65, 18.09.31

Тема дисертації:

1. Інституційна критика в мистецтві України доби Незалежності: генеза та стилістичні модифікації
2. Institutional Critique in Ukrainian Art of the Independence Era: Genesis and Stylistic Modifications

Реферат/анотація:

1. Дослідження присвячене комплексному мистецтвознавчому аналізу феномену інституційної критики як специфічної художньої практики, яка спрямована на виявлення та деконструкцію прихованих механізмів влади, ідеології та економіки в системі мистецтва. Робота охоплює історичний та теоретичний зріз розвитку цього явища у західному мистецтві другої половини XX – початку XXI ст., а також пропонує ґрунтовне дослідження специфіки, форм та етапів його становлення в українському культурному просторі доби незалежності. Актуальність теми зумовлена потребою в комплексному аналізі становлення критичних практик в українському мистецтві, визначенні їх місця у світовому контексті, та встановленні особливостей їхнього функціонування на тлі соціально-політичних змін в українському суспільстві, систематизації та узагальненні здобутків мистецтва доби незалежності. Проаналізовано стан наукової розробки проблеми та обґрунтовано методологічну базу дослідження. Встановлено, що сучасна джерельна база (праці Б. Бухло, Х.

Фостера, А. Фрейзера) дозволяє розглядати інституційну критику як аналітичний інструмент деконструкції музею. Виявлено історичні передумови та причини виникнення цього напрямку. Доведено, що ключовим фактором появи інституційної критики в 1960-х рр. стала криза модерністської автономії та вичерпність концепції «білого куба». Зафіксовано трансформацію ролі художника від виробника мистецьких об'єктів до дослідника систем легітимації, і трансформацію музею, який, втрачаючи своє нейтральне тло, набуває рис апарату контролю, і в такий спосіб конвертує символічний капітал у товарну вартість. Систематизовано етапи розвитку інституційної критики та проаналізовано її еволюцію. Розмежовано три хвилі: першу, зосереджену на фізичному просторі інституції (1960–1970-ті рр.); другу, яка досліджує питання суб'єктивності, управління та ідентичності (кінець 1980-х – 1990-ті рр.); третю, пов'язану з кураторським поворотом та новим інституціоналізмом (2000-ті рр. – дотепер). Обґрунтовано варіативність методів та форм творчості художників у межах інституційної критики. Виявлено наслідки розвитку напрямку інституційної критики в сучасному мистецтві. Доведено, що головним результатом стало перетворення музею на платформу для постійної саморефлексії – розгортання дискусій про деколонізацію колекцій, етику репрезентації та відповідальність перед маргіналізованими спільнотами. Визначено специфіку українського мистецького інституційного контексту та здійснено періодизацію діяльності митців. Встановлено, що в Україні інституційна критика розвивалася як реакція на «інституційний вакуум» – специфічний стан, за якого художники були змушені критикувати не диктат сильних інституцій, як це відбувалося на Заході, а їхню відсутність, інертність чи структурну слабкість. Визначено три ключових об'єкти критики, характерні для українського контексту: пострадянська інерція; олігархічний капітал у культурній сфері; та непослідовна й непрозора державна культурна політика. Виокремлено етапи становлення форм та практик інституційної критики в українському мистецтві: 1990-ті рр. (радикальна провокація, «Фонд Мазоха»); 2000-ні рр. (колективна самоорганізація, «Р.Е.П.», «SOSka»); 2010–2020-ті рр. (дослідницький формат, робота з архівом, «Відкрита група», «Метод Фонд»). Висвітлено ступінь впливу практик інституційної критики на українську художню систему. Мистецькі інтервенції митців сприяли змінам в українських художніх інституціях. Ініціативи художників в роботі з колекціями та архівами музеїв сприяли переосмисленню принципів формування та експонування виставок. Приватні мистецькі центри, наприкладі PinchukArtCentre, включають в свої виставки роботи практик інституційної критики, і зважають на зміст цих робіт. Такі автори як Є. Самборський, С. Туріна, М. Алексеєнко та інші вказували на можливість практичної зміни інституції зсередини, або ж демонстрували ефективність робіт альтернативних мистецьких інституцій. Водночас випадки цензури робіт сучасних українських художників, від знищення муралу В. Кузнецова в «Мистецькому Арсеналі», закриття виставки «Українське тіло», а також погрому виставки Д. Чичкана, вказали на певну незахищеність художників інституціями. Інституційна критика в Україні пройшла еволюційний шлях від деструктивного акціонізму 1990-х рр., зорієнтованого на реакцію на порожнечу, що утворилася після розпаду радянської системи, – до конструктивного інституційного будівництва 2020-х рр., спрямованого на збереження культурної суб'єктності в умовах екзистенційної загрози. Специфічний контекст зумовив провідну роль стратегій самоорганізації та заміщення, перетворивши інституційну критику на один із головних інструментів саморегуляції мистецького поля. Дослідження окреслює кілька напрямків, які потребують подальшого наукового опрацювання.

2. This study is devoted to a comprehensive art-historical analysis of the phenomenon of institutional critique as a specific artistic practice aimed at identifying and deconstructing the hidden mechanisms of power, ideology and economics within the art system. The work covers the historical and theoretical development of this phenomenon in Western art from the second half of the 20th century to the early 21st century, and also offers a thorough study of the specifics, forms and stages of its emergence in the Ukrainian cultural sphere during the era of independence. The state of academic research on the issue is analysed and the methodological basis of the study is substantiated. It has been established that the current body of sources (works by B. Buchlo, H. Foster, A. Fraser) allows institutional critique to be considered as an analytical tool for the deconstruction of the museum. The historical preconditions and causes of the emergence of this movement have been identified. It is demonstrated that the key factor in the emergence of institutional critique in the 1960s was the crisis of modernist autonomy

and the exhaustion of the 'white cube' concept. The transformation of the artist's role from producer of art objects to researcher of systems of legitimation is documented, as is the transformation of the museum, which, losing its neutral backdrop, acquires the features of an apparatus of control, thereby converting symbolic capital into commodity value. The stages of development of institutional critique have been systematised and its evolution analysed. Three waves are distinguished: the first, focused on the physical space of the institution (1960s–1970s); the second, which explores issues of subjectivity, governance and identity (late 1980s–1990s); the third, associated with the curatorial turn and new institutionalism (2000s–present). The diversity of artists' methods and forms of creativity within institutional critique is substantiated. The consequences of the development of institutional critique in contemporary art are identified. It has been demonstrated that the main outcome was the transformation of the museum into a platform for constant self-reflection – the unfolding of discussions on the decolonisation of collections, the ethics of representation, and accountability to marginalised communities. The specific nature of the Ukrainian artistic institutional context has been identified, and the activities of artists have been periodised. It has been established that in Ukraine, institutional critique developed as a reaction to an 'institutional vacuum' – a specific situation in which artists were compelled to criticise not the dictates of powerful institutions, as was the case in the West, but rather their absence, inertia or structural weakness. Three key targets of criticism, characteristic of the Ukrainian context, have been identified: post-Soviet inertia; oligarchic capital in the cultural sphere; and inconsistent and non-transparent state cultural policy. The stages in the development of forms and practices of institutional critique in Ukrainian art are identified: the 1990s (radical provocation, 'Mazoch Fund'); the 2000s (collective self-organisation, 'R.E.P.', 'SOSka'); 2010s–2020s (research-based format, archival work, 'Open Group', 'Method Fund'). The extent of the influence of institutional critique practices on the Ukrainian art system is examined. Artists' interventions have contributed to changes within Ukrainian art institutions. Artists' initiatives in working with museum collections and archives have contributed to a rethinking of the principles governing the curation and presentation of exhibitions. Private art centres, such as the PinchukArtCentre, include works of institutional critique in their exhibitions and take the content of these works into account. Artists such as Y. Samborsky, S. Turina, M. Alekseenko and others have highlighted the possibility of practical change within institutions from within, or have demonstrated the effectiveness of alternative art institutions. At the same time, instances of censorship of works by contemporary Ukrainian artists have highlighted a certain lack of protection for artists by institutions. Institutional critique in Ukraine has undergone an evolutionary path from the destructive actionism of the 1990s, focused on reacting to the void created after the collapse of the Soviet system, – to the constructive institutional building of the 2020s, aimed at preserving cultural agency in the face of an existential threat. This specific context has led to the leading role of strategies of self-organisation and substitution, transforming institutional critique into one of the main tools for self-regulation within the art field. The study identifies several areas that require further academic exploration.

Державний реєстраційний номер ДіР: 0124U001843

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки: Фундаментальні наукові дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності: Не застосовується

Підсумки дослідження: Теоретичне узагальнення і вирішення важливої наукової проблеми

Публікації:

- Сорокін Б. Партиципативне мистецтво та інституційна критика: точки перетину та проблеми взаємодії. Український мистецтвознавчий дискурс. 2025. Випуск 4. С. 133–138. Категорія Б.
- Сорокін Б. Інтервенція в музейний простір як метод інституційної критики. Українська академія мистецтва. 2024. Випуск 36. С. 180–186. Категорія Б

- Сорокін Б. Мистецькі практики Ханса Хааке: від концептуального мистецтва до інституційної критики. Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. 2024. Т. 2, № 74. С. 125–129. Категорія Б.
- Сорокін Б. Аналіз світу мистецтва засобами художньої виразності. Досвід напрямку «Інституційної критики». Fine Art and Culture Studies. 2024. Вип. 2. С. 105–111. Категорія Б.

Наукова (науково-технічна) продукція: методи, теорії, гіпотези; аналітичні матеріали

Соціально-економічна спрямованість:

Охоронні документи на ОПІВ:

Літературні та художні твори

Всі досліджувані у дисертації твори використовуються згідно ст.444 ЦК України та ст. 22 п.2.1, 2.2, 2.14 Закону України «Про авторське право і суміжні права» із змінами, внесеними згідно із Законами №2849-ІХ від 13.12.2022, № 2974-ІХ від 20.03.2023 про випадки правомірного використання твору без згоди автора. Твори авторів, котрі досліджуються в дисертації, перейшли до суспільного надбання.

Впровадження результатів дисертації: Планується до впровадження

Зв'язок з науковими темами: 0124U001515

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Петрашик Володимир Ігорович
2. Volodymyr I. Petrashyk

Кваліфікація: к. мист., доц., 17.00.05

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0001-5407-9357

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Національна академія образотворчого мистецтва і архітектури

Код за ЄДРПОУ: 02214165

Місцезнаходження: вул. Вознесеньський узвіз, Київ, 04053, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство культури України

Ідентифікатор ROR:

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Станіславська Катерина Ігорівна

2. Kateryna I. Stanislavska

Кваліфікація: д. мист., професор, 26.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-9026-6085

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Київський національний університет театру, кіно і телебачення імені І.К. Карпенка-Карого

Код за ЄДРПОУ: 02214171

Місцезнаходження: вул. Ярославів Вал, Київ, 01034, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство культури України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Бабунич Юлія Ігорівна

2. Yuliia I. Babunich

Кваліфікація: к. мист., доцент, 17.00.05

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-1947-8325

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Львівська національна академія мистецтв

Код за ЄДРПОУ: 02071027

Місцезнаходження: вул. Кубійовича, Львів, 79011, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Рецензенти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Гомирева Олена Іванівна

2. Olena I. Gomyreva

Кваліфікація: к. мист., 17.00.05

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-9808-7997

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Національна академія образотворчого мистецтва і архітектури

Код за ЄДРПОУ: 02214165

Місцезнаходження: вул. Вознесенський узвіз, Київ, 04053, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство культури України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Денисюк Ольга Юріївна

2. Olga Y. Denysiuk

Кваліфікація: к. мист., доцент, 17.00.05

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-8196-8608

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Національна академія образотворчого мистецтва і архітектури

Код за ЄДРПОУ: 02214165

Місцезнаходження: вул. Вознесенський узвіз, Київ, 04053, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство культури України

Ідентифікатор ROR:

VIII. Заключні відомості

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
голови ради**

Селівачов Михайло Романович

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
головуючого на засіданні**

Селівачов Михайло Романович

**Відповідальний за підготовку
облікових документів**

Сьомак Оксана Юріївна

Реєстратор

Юрченко Тетяна Анатоліївна

**Керівник відділу УкрІНТЕІ, що є
відповідальним за реєстрацію наукової
діяльності**

Юрченко Тетяна Анатоліївна